

347.921.6(497.11)

PRINUDNA NAPLATA NEPORESKIH JAVNIH PRIHODA - PRIMER SUDSKIH TAKSI

Dr Žarko Dimitrijević*

Apstrakt:

Izmenama zakona o sudskim taksama stvoreni su preduslovi za efikasnu naplatu usluga države koju pruža u sudovima. Naplata se sprovodi u jednostranačakom postupku izvršenja po službenoj dužnosti. Naplata neporeskih prihoda je ozbiljan posao koji je država poverila javnim izvršiteljima i oni trenutno uspešno odgovaraju poverenim zadacima. Ipak, praksa je odgovarajući na procesne i tehničke nedoumice u vezi sprovođenja postupka prinudne naplate notifikovala mogućnosti zloupotrebe sistema od strane nesavesnih građana, te je u tom smislu neophodno izmeniti propise kako bi efikasnost bila dovedena do maksimuma.

Ključne reči: sudske takse, prinudna naplata, javni prihodi.

Uvod

Neporeski javni prihodi definisani su Zakonom o budžetskom sistemu¹ kao vrsta javnih prihoda² koji se naplaćuju pravnim ili fizičkim licima za korišćenje javnih dobara (naknade), pružanje određene javne usluge (takse), zbog kršenja ugovornih ili zakonskih odredbi (penali i kazne) kao i prihodi koji se ostvare upotrebom javnih sredstava³. "Za razliku od poreskih prihoda, neporeske prihode karakteriše postojanje protivusluge za naplaćen iznos"⁴.

Dugogodišnja praksa ekskluziviteta deljenja nadležnosti naplate javnih prihoda između organa uprave i sudova prekinuta je izmenama Zakona o sudskim

---

* Javni izvršitelj, e-mail: dimitrijevic.zarko@gmail.com.

¹ "Službeni glasnik RS", br. 54/2009, 73/2010, 101/2010, 101/2011, 93/2012, 62/2013, 63/2013, 108/2013, 142/2014, 68/2015 - drugi zakon, 103/2015 i 99/2016

² Javni prihodi su svi prihodi ostvareni obaveznim plaćanjima poreskih obveznika, pravnih i fizičkih lica koja koriste određeno javno dobro ili javnu uslugu, kao i svi drugi prihodi koje ostvaruju korisnici budžetskih sredstava i sredstava organizacija za obavezno socijalno osiguranje. Videti čl.2.st.1.tač.14. Zakona o budžetskom sistemu.

³ Član 2.st.1.18. Zakona o budžetskom sistemu.

⁴ Dašić, Boban; Trklja, Radmila; Trklja, Milan; Budžet Republike Srbije – pregled prihoda i rashoda; Ekonomski signali: poslovni magazin, vol. 10, br. 2, 2015, str.43-55, UDK: 336.14/.153(497.11)"2005/2014" ISSN: 1452-4457

taksama⁵ od 21.12.2015. godine⁶ kada je važan posao naplate dela budžetskih prihoda poveren privatnom sektoru, odnosno javnim izvršiteljima u skladu sa Zakonom o izvršenju i obezbeđenju⁷.

Šturo odredbe člana 40. Zakona o sudskim taksama bile su nedovoljne da se izbore sa procesnim nedoumicama, koje su se pojavile u praksi, kao što su: nadležnost za donošenje rešenja o izvršenju, i uloga poverioca u izvršnom postupku; ali i neprocesnim nedoumicama (tehničkim): obračunavanje i plaćanje poreza na dodatu vrednost (PDVa) na izvršene usluge, obračun i način naplate troškova, budžetiranje troškova od strane sudova, i sl.

I procesne i tehničke nedoumice izazivaju različitu praksu postupanja na teritoriji Republike Srbije i to prilikom vršenja istog posla: naplate javnih prihoda, što dovodi do pravne nesigurnosti i nemogućnosti planiranja uspešnosti naplate, i time preciznijeg projektovanja budžetskih prihoda.

U ovom radu analiziraju se spomemute procesne i tehničke nedoumice, potenciraju se glavni uzroci, daju obrazloženja pojedinih mišljenja i komentariše nastala praksa sa preporukama o daljem razvoju legislative koja bi težila unifikaciji postupanja, i time doprinela ujednačavanju sudske prakse i većoj izvesnosti projektovanja priliva.

1. Procesne nedoumice

Procesnim nedoumicama za potrebe ovog rada nazivaju se sva ona pitanja procesne materije koja svoje odgovore ne mogu naći u konkretnoj normi važećeg zakonodavstva. Praksa, suočena sa pritiskom priliva novih predmeta morala je da donese odluku i stvori način postupanja imanentan trenutnom pravničkom razmišljanju većine kolega sa određenog područja, što naravno ne mora i ne može biti garancija pravilnog postupanja. Još uvek se u praksi prinudne naplate neporeskih prihoda, odnosno konkretno sudskih taksi nije utvrdila pravna praksa koja bi snagom svojih rešenja predstavljala opšteprihvaćeni autonomni izvor prava. Umesto unifikacije i jedinstvenosti postupanja, u pravnoj praksi na područjima apelacionih sudova vlada šarolikost u primeni propisa, koja, moglo bi da se pretpostavi, može da proističe iz različitih stavova sudova.

U tom smislu, mogu se postaviti dva procesna pitanja. Prvo, imajući u vidu Zakon o uređenju sudova⁸ i propisanoj nadležnosti sudova, koji bi sud bio nadležan za donošenje Rešenja o izvršenju kojim se takseni obveznik obavezuje da plati dugovanu i kaznenu taksu? Drugo pitanje se javlja odmah nakon rešavanja prvog pitanja a to je da li i koga bi trebalo označiti u samom Rešenju o izvršenju kao

⁵ "Službeni glasnik RS", br. 28/94, 53/95, 16/97, 34/2001 - drugi zakon, 9/2002, 29/2004, 61/2005, 116/2008 - drugi zakon, 31/2009, 101/2011, 93/2012, 93/2014 i 106/2015

⁶ Reč je o Zakonu o izmeni zakona o sudskim taksama ("Sl.glasnik RS", br. 106/2015)

⁷ "Službeni glasnik RS", br. 106/2015

⁸ "Službeni glasnik RS", br. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 31/2011 - drugi zakon, 78/2011 - drugi zakon, 101/2011, 101/2013, 40/2015 - drugi zakon, 106/2015, 13/2016 i 108/2016

izvršnog poverioca i na koji način bi se obezbedilo njegovo učešće u izvršnom postupku ?

1.1. Nadležnost sudova za odlučivanje o pokretanju postupka

Članom 40. Zakona o sudskim taksama propisano je da ukoliko stranka ne plati taksu u roku od 8 dana od dana prijema upozorenja sud će doneti Rešenje o izvršenju kojim će obavezati taksenog obveznika da plati dugovanu taksu i kaznenu taksu. Tom prilikom, Zakon o sudskim taksama propušta da kaže koji sud.

Nadalje, Zakon o sudskim taksama propisuje da se postupak sprovođenja izvršenja vodi u skladu sa zakonom kojim se uređuje izvršenje i obezbeđenje, odnosno u skladu sa Zakonom o izvršenju i obezbeđenju.

Članom 6. Zakona o izvršenju i obezbeđenju propisano je da o predlogu za izvršenje odlučuje Osnovni, odnosno Privredni sud.

O naplati sudskih taksi odlučuje sud bez predloga. Ovlašćenje za podnošenje predloga bi eventualno imao državni pravobranilac. Međutim, sistem podnošenja predloga bi proizveo ogromnu administraciju koja ničemu ne bi služila do samoj sebi. Stoga se pribeglo uvođenju tzv. izvršenja po službenoj dužnosti koje se spominje u čl.3. Zakona o izvršenju i obezbeđenju, ali je zakonodavac propustio da da njegovu definiciju.

Ovako definisan postupak, gde postupajući sud u predmetu u kome nije plaćena taksa donosi Rešenje o izvršenju koje sprovodi javni izvršitelj na prvi pogled ne bi trebalo da izaziva nedoumice. Međutim, postavlja se pitanje na koji način će javni izvršitelji sprovoditi Rešenja o izvršenju sudova za čija područja nisu imenovani. Hipotetički primer je da je ortačko društvo, koje je u međuvremenu prestalo da postoji, takseni obveznik po rešenju Vrhovnog kasacionog suda iz člana 41. Zakona o sudskim taksama. Koji javni izvršitelj bi mogao da prihvati nadležnost imajući u vidu odredbu člana 10.st.1. Zakona o izvršenju i obezbeđenju: Javni izvršitelj sprovodi izvršenje rešenja o izvršenju na osnovu izvršne ili verodostojne isprave i rešenja o prethodnoj ili privremenoj meri koje donese sud za čije područje je imenovan (mesna nadležnost javnog izvršitelja). Javni izvršitelji se imenuju za područja viših i privrednih sudova, a ne za područje Vrhovnog kasacionog suda.

Očigledno je da bi zakonodavac mogao da detaljnije definiše pojedine odredbe, međutim, cilj zakona i nije bio da se obuhvate sve moguće situacije, već da se izvršenje naplate sudskih taksi kao javnih prihoda prebaci sa neefikasne državne uprave na efikasni sistem naplate. "Sasvim je logično da zakonodavac uspostavljanjem pravila kojima reguliše određeni postupak mora voditi računa da resurse iskoristi na najbolji način, radi ostvarivanja postavljenog cilja. Pod resursima u navedenom kontekstu možemo smatrati odgovarajuću organizaciju organa pred kojim se postupak vodi, obezbeđenje tehničkih uslova, kao i stručnu afirmaciju subjekata koji primenjuju norme u postupku."⁹ Republika Srbija se

⁹ Petrović, Zdravko; Stošić, Slobodan; O osnovnim načelima izvršnog postupka, Pravo i privreda, br.1-3, 2016, str.27-40, ISSN 0354-3501, UDK: 347.7

opredelila za dvodelni sistem. Sud dozvoljava izvršenje protiv taksenog obveznika, izvršnog dužnika i predaje dalje predmet javnom izvršitelju na sprovođenje, u kom trenutku uloga države, odnosno državnih organa postaje drugačija.

1.2. Aktivno učešće države u prinudnom postupku naplate sudskih taksi

U paragrafu 2.1. bilo je reči o iluzornosti eventualnog pisanja predloga za izvršenje od strane državnog pravobranioca, te je čitalac upućen na termin izvršenja po službenoj dužnosti. Takvo tumačenje se brani decidnom zakonskom normom koja izričito nameće obaveze sudu da u konkretnoj situaciji donese Rešenje o izvršenju. Nadalje, nameće se obaveza Predsednika suda da doneta Rešenja o izvršenju dalje prosleđuje, odnosno prema zvaničnom registru dostavlja javnim izvršiteljima na sprovođenje¹⁰.

Međutim, nizom odredaba Zakona o izvršenju i obezbeđenju predviđeno je obavezno učestvovanje poverioca. Članom 57. propisano je da se u rešenju o izvršenju radi namirenja novčanog potraživanja, po pravilu, određuju sredstvo i predmet izvršenja koji su naznačeni u predlogu za izvršenje. Ako je u predlogu za izvršenje naznačeno više sredstava i predmeta izvršenja koja istovremeno treba da se sprovedu, u rešenju o izvršenju određuju se sva. U posmatranom postupku naplate sudskih taksi, predloga za izvršenje nije ni bilo. Sudovi najčešće na formalnom obrascu donose rešenje kojim nije određeno sredstvo niti predmet izvršenja. Stoga se može smatrati da je određeno izvršenje na celokupnoj imovini izvršnog dužnika, u kom slučaju javni izvršitelj određuje predmet i sredstvo izvršenja. Stoga se smatra da u slučaju određivanja izvršenja na celokupnoj imovini izvršnog dužnika nije neophodno primenjivati član 58. i insistirati na predlogu izvršnog poverioca za promenu predmeta i sredstva izvršenja ukoliko se određenim ne može naplatiti potraživanje. Ako javni izvršitelj ima pravo da sam odredi predmet i sredstvo, sigurno je da primenom pravila *a maiore ad minus*, zaključkom može promeniti sredstvo i predmet izvršenja ili odrediti da se izvršenje nastavi i drugim sredstvima i predmetima pored već određenih.

Postavlja se pitanje, da li javni izvršitelj može, u postupku sprovođenja izvršenja po službenoj dužnosti, i formalno upravljati naplatom javnih prihoda.

---

¹⁰ “Postoji jedna teškoća kod pisanja zakona, a to je želja za kratkim izražavanjem, koja je suprotna preciznosti izraza. Slučaj je to i sa odredbom Zakona o sudskim taksama koja glasi: Izvršitelja koji sprovodi izvršenje određuje predsednik suda, tako što rešenje o izvršenju dostavlja izvršitelju čije se sedište nalazi na području suda koji je doneo rešenje o izvršenju, a kao više izvršitelja ima sedište na području tog suda, rešenja o izvršenju dostavljaju se ravnomerno, prema redosledu po kome su izvršitelji upisani u Imenik izvršitelja i zamjenika izvršitelja (član 40. stav 4. Zakona o sudskim taksama). Ideja odredbe je da se ustanove pravila za dodelu predmeta i reši problem kad na području istog suda ima više izvršitelja i toj svrsi treba da služi i tumačenje norme. Pošto se izvršitelji imenuju za područje višeg suda i područje privrednog suda, predmeti se tako i dodeljuju. Recimo, ako je rešenje doneo osnovni sud x, a ako ima više izvršitelja, primenjuje se redosled po kome su oni upisani u imenik za područje višeg suda.“ – iz mišljenja Ministarstva pravde br.011-00-505/2015-35 od 31.12.2015. godine izraženog u odgovoru na postavljeno pitanje Komore javnih izvršitelja.

1.2.1. Formalno upravljanje naplatom javnih prihoda

Javni izvršitelj je u pogledu trajanja izvršnog postupka omeđen kaučuk pojmom koji proističe iz člana 10. Zakona o parničnom postupku¹¹: razuman rok. U poslu vremenskog upravljanja postupkom, javnom izvršitelju pomažu zakon, propisivanjem određenih rokova, poverilac i dužnik, eventualnim izborom predmeta i sredstva izvršenja, ali i procesni instituti kao što su odlaganje izvršenja i medijacija.

Vreme utrošeno u medijaciji ili tokom trajanja odlaganja, može biti dobra investicija ako dovede do naplate potraživanja: dužnik uzeo kredit i izmirio potraživanje, neko je u ime izvršnog dužnika izmirio obaveze i sl.

U Zakonu o pravobranilaštvu¹², nažalost, ne bi mogla da se nađe potpora za određene ruke državnog pravobranioca u pogledu slobode odlučivanja o visini materijalnopravnog zahteva, već su njegova ovlašćenja više procesne prirode. Stoga bi eventualno uključivanje pravobranioca u izvršni postupak po službenoj dužnosti bilo još spornije, pa čak i ako je cilj po državu dobar: naplata javnih prihoda. Praksi ostaje da pokaže da li bi državni pravobranilac prihvatio posredovanje u vezi naplate sudske takse shodno odredbama Zakona o posredovanju u rešavanju sporova¹³. "Analizirajući zastupničku funkciju očigledno je da Pravobranilaštvo treba da ima status državne advokature - zastupanje u svim postupcima pred sudovima, upravnim ogranima i davanje najsloženijih pravnih mišljenja na ugovore i po drugim pravnim pitanjima, postupanja kao stranke - posebnog državnog organa sa zakonskim obavezama i ovlašćenjima."¹⁴

Vrlo je slična situacija i u pogledu odlaganja izvršenja. Čini se da je u postupku sprovođenja izvršenja po službenoj dužnosti sporazum stranaka o odlaganju isključen kao kategorija, jer nema jedne stranke - države, odnosno niko se ne pojavljuje u njeno ime. Stoga se postavlja pitanje da li javni izvršitelj sme da o eventualnom takvom zahtevu odlučuje.

U praksi, vrlo je česta situacija da javni izvršitelji, pod okriljem odredbe čl. 137. Zakona o izvršenju i obezbeđenju, odnosno nametnute dužnosti posredovanja između stranaka radi postizanja dogovora, faktički odlažu izvršenje bez sačinjavanja pisanog traga o tome. Slično se događa i u pogledu naplate javnih prihoda.

Faktičkim odlaganjem izvršenja po zahtevu izvršnog dužnika kako bi on dobijanjem na vremenu obezbedio dodatna sredstva koja bi namenio izmirenju novčanih obaveza prema državi, javni izvršitelji pokušavaju da povećaju procenat

¹¹ "Službeni glasnik RS", br. 72/2011, 49/2013 - Odluka US RS, 74/2013 - Odluka US RS, 55/2014

¹² "Službeni glasnik RS", br. 55/2014

¹³ "Službeni glasnik RS", br. 55/2014

¹⁴ Navedeno prema: Rašević, Živorad; Pravni zapisi, Pravni fakultet Univerziteta Union, Beograd, br.1, 2012, str.177-197, UDK: 347.964.1(497.11), ISSN: 2217-2815

naplate, ali takođe time i odlažu naplatu javnih prihoda. Za to vreme za koje ne preduzimaju radnje, preduzimanje radnji bi možda bilo moguće nešto naplatiti.

Posebni problem predstavljaju tzv. nepostojeće stranke. Naime, u praksi se pojavio problem nemogućnosti pronalaženja izvršnih dužnika, odnosno taksenih obveznika. Nije redak slučaj da lica koja imaju punomoćnika, sudu daju lažne podatke o svom prebivalištu, boravištu, upravo da bi onemogućili kasniju naplatu javnih prihoda.

U takvim situacijama, javni izvršitelji su prinuđeni da tragaju za podacima iz samog sudskog predmeta u kome je nastala taksena obaveza što često nije lak posao i što ne mora nužno da dovede do pravih podataka. Traganje za podacima iziskuje ogroman period vremena, te nije retkost da javni izvršitelji čekaju da se broj takvih predmeta nagomila kako bi bilo rentabilno angažovati lice koje će se za veću grupu predmeta baviti pribavljanjem podataka, a opet, sve u cilju većeg procenta naplate javnih prihoda bez obzira na vremenski opseg naplate.

Nedoumice nisu manje ni po pitanju tehničkog sprovođenja postupka naplate sudskih taksi.

2. Nedoumice tehničkog karaktera

Za potrebe analize u ovom radu, nedoumice po pitanju tehnike sprovođenja nazivaju se tehničkim nedoumicama, a zapravo predstavljaju skup važnih pitanja (PDV, naplata troškova, budžetiranje ...) koja suštinski zadiru u prava i obaveze svih učesnika u postupku: sudova, kao donosioca rešenja, javnih izvršitelja kao nosioca funkcije javnih ovlašćenja kojima je povereno pravo sprovođenja izvršenja, i na posletku izvršnih dužnika, odnosno taksenih obveznika.

Sudovima je poverena sudijska funkcija. Međutim, ne manje važan zadatak jeste naplata neporeskih javnih prihoda, odnosno sudskih taksi. Sudovi imaju i kontrolnu ulogu. Kontrolom rada javnih izvršitelja u postupcima naplate sudskih taksi po zahtevima za otklanjanje nepravilnosti, sudovi se staraju i o zakonitom vođenju postupka. Javni izvršitelji imaju obavezu da zakonito vode postupak – poštovanje procesnih normi, i vrše transfer novca poveriocu u skladu sa zakonom – materijalno pravni aspekt, umanjen za iznos pdv-a kako bi se izjednačili iznosi utvrđeni u fazi određivanja izvršenja i kasnije sprovođenja – klauzula izjednačavanja.

2.1. Klauzula izjednačavanja

Iako naplatom javnih prihoda, javni izvršitelji obavljaju direktno posao u državnom interesu, nisu oslobođeni obaveze plaćanja PDVa. Članom 40.st.6. Zakona o sudskim taksama, propisano je da od sredstava ostvarenih naplatom takse javni izvršitelj na ime nagrade zadržava za sebe 10% naplaćene vrednosti takse i kaznene takse, a ostatak uplaćuje na račun propisan za naplatu sudskih taksi. Jezičkim tumačenjem norme, jasno je da 10% na ime nagrade predstavlja naknadu

za uspešnost sprovođenja izvršenja. Merila za utvrđivanje naknade za uspešnost sprovođenja izvršenja utvrđena su Javnoizvršiteljskom tarifom, međutim, u slučaju naplate javnih prihoda, način obračuna je utvrđen zakonom.

Naknada predstavlja 10% naplaćenog u skladu sa Rešenjem o izvršenju. S obzirom da su javni izvršitelji koji su u sistemu PDVa u obavezi da obračunaju i plate PDV na osnovicu, a da osnovica upravo predstavlja 10% naplaćenog iznosa, to javni izvršitelji imaju obavezu da na taj iznos obračunaju vrednost PDVa.

Postavlja se pitanje, da li javni izvršitelji imaju pravo da naplate iznos PDVa od izvršnog dužnika, ili će iznos PDVa da zadrže na uštrb poverioca ?

Zaduživanjem dužnika za iznos PDVa na osnovicu, od izvršnog dužnika bi se protivzakonito naplaćivao dodatni iznos. Naime, rešenjem o izvršenju je utvrđeno koliko izvršni dužnik ima da plati na ime takse i kaznene takse. To što je deo tog novca naknada za rad javnog izvršitelja ne može da ide na štetu izvršnog dužnika.

Nadalje, obveznik plaćanja troškova jeste uvek poverilac koji ima pravo regresa od izvršnog dužnika. Javni izvršitelji izdaju račun za svoju uslugu u skladu sa zakonom i na tu uslugu obračunavaju PDV, koji iznos je sastavni deo računa. Račun se dostavlja donosiocu Rešenja, odnosno sudu, a kao platac fakture označava se Republika Srbija Visoki savet sudstva konkretni sud.

O ovom pitanju izjašnjavalo se i Ministarstvo pravde. Mišljenjem br.011-00-505/2015-35 od 31.12.2015. godine izraženom u odgovoru na postavljeno pitanje Komore javnih izvršitelja Ministarstvo je objasnilo prirodu i svrhu Rešenja o izvršenju donetom u postupku naplate sudskih taksi, kao i prirodu naknade za uspešnost sprovođenja izvršenja. "Rešenje o izvršenju ... ima posebnu prirodu i predstavlja oblik (podvrstu) rešenja o izvršenju na osnovu izvršne isprave koje se izvršava tek ako izvršni dužnik (takseni obveznik) ne ispuni obavezu koja mu je nametnuta prvim delom rešenja (koji predstavlja latentnu izvršnu ispravu) ... Kada je reč o tome šta sve ulazi u troškove izvršenja koji se naplaćuju od izvršnog dužnika ... nagrada od 10% naplaćene vrednosti takse i kaznene takse predstavlja neto iznos".

Dakle, klauzulom izjednačavanja, postiže se da izvršni dužnik ne može snositi dodatne posledice ukoliko postupi po Rešenju o izvršenju u ostavljenom roku od 5 dana. Platiće isključivo ono što piše u Rešenju o izvršenju a javni izvršitelj će se zadovoljiti iznosom od 10% naplaćenog iznosa, na koji će obračunati PDV i platiti ga, opet iz sredstava već naplaćenih od izvršnog dužnika. U praksi to znači da će javni izvršitelj zadržati 12%, od kojih će 10% preneti na svoj račun, a 2% na račun uplate PDVa.

2.2. Obračun i naplata troškova u postupku naplate neporeskih javnih prihoda na osnovu Zakona o sudskim taksama

Generalno pravilo je da javni izvršitelj nakon prijema predmeta, formira spis i vrši procenu troškova neophodnih za vođenje postupka, te poziva izvršnog poverioca da iste predumi kako bi se izvršenje uspešno sprovedo.

Zakon o sudskim taksama izričito predviđa da sud ne plaća predum javnom izvršitelju. Citirana odredba člana 40. direktno je suprotna odredbi iz čl.33.st.5. Zakona o izvršenju i obezbeđenju koja predviđa da troškove postupka koji je pokrenut po službenoj dužnosti predumjuje sud iz svojih sredstava, a nadoknađuje ih izvršni dužnik. Naravno, to ne isključuje obavezu suda da u nekim drugim postupcima po službenoj dužnosti plaća predum, mada autoru nije poznato da takvi postupci trenutno postoje.

Odredba člana 40. koja predviđa da se ne predumjuju troškovi postupka otvara nekoliko pitanja. Prvo, kako je moguće sprovesti postupak oduzimanja stvari od izvršnog dužnika i poveravanje trećem licu uz prisustvo stručnog lica – bravara, ukoliko niko ne predumi te troškove postupka ? Da li će Republički geodetski zavod, služba za katastar nepokretnosti, izvršiti upis zabeležbe prodaje nepokretnosti u predmetima u kojima je država poverilac, bez naknade ? Da li će ovlašćeni broker sprovesti postupak pretrage akcionara bez prethodne uplate troškova za tu radnju ? Može se u praksi postaviti još mnogo pitanja i vrlo je verovatno da će opet odgovor biti negativan. Dakle, javni izvršitelj će o svom trošku finansirati postupak u vezi radnji koje sam može da preduzme bez angažovanja drugih stručnih lica. Ukoliko je neophodno angažovati druga stručna lica, teško da će do njihovog angažovanja doći jer niko neće finansirati te troškove, u kom slučaju će vrlo verovatno doći do obustave postupka, što nije bila ideja zakonodavca, niti to ide u korist javnim izvršiteljima.

Troškovi postupka zavise od vrste predmeta i sredstva izvršenja. Po prijemu predmeta iz suda, javni izvršitelj prvo pokušava da otkrije da li stranka ima advokata, i ukoliko ima, direktnim kontaktom sa punomoćnikom pokušava da predupredi nastanak troškova, već obaveštava punomoćnika o nastaloj obavezi po Rešenju o izvršenju i poziva ga da sa tim upozna stranku.

Nije retka situacija da advokat obavesti stranku i ista izmiri svoju obavezu. Međutim, često se dešava da advokat tvrdi da više ne zastupa stranku i da sa njom više nema kontakt.

Javni izvršitelj potom pokušava da, preko nadležne jedinice MUPa dobije JMBG izvršnog dužnika, ukoliko isti ne postoji u sudskom predmetu. Ukoliko JMBG dobije, javni izvršitelj će proveriti da li je dužnik zaposlen, penzioner, da li ima račune u bankama, i da li ima vozilo ili nekretninu na svoje ime. Ukoliko je odgovor negativan javni izvršitelj će pokušati da izvrši popis, i opet kasnije uz prisustvo policije, ako je prvi put izvršni dužnik odbio popis. Nakon izvršenog popisa pokretnih stvari i eventualne njihove prodaje, javni izvršitelj će angažovati policiju radi njihove predaje, međutim, ukoliko je neophodno angažovati i stručno lice koje

bi trebalo da otvori prostorije, javni izvršitelj će proceniti da li je iz kupoprodajne cene moguće finansirati postupak primopredaje. Ukoliko nije, javni izvršitelj će obustaviti postupak. Ta činjenica da se postupak po službenoj dužnosti sprovodi bez prisustva nekog lica koje bi diktiralo strategiju vođenja postupka pred javnim izvršiteljem može dovesti do letargije izvršnih dužnika, taksenih obveznika, i može im poslužiti kao poziv da lažiraju podatke u samim podnescima pred sudom kako nikada takseni obaveza ne bi mogla da im se naplati.

Davanjem lažnih podataka, i praksom suda da od stranaka ne prikupljaju lične podatke, jer za to i nema zakonskog osnova, na kraju može rezultirati izigravanjem državnih interesa.

Naplata javnih prihoda, bez obzira na njihov karakter, jeste važan posao za državu i prema tom poslu se svi učesnici moraju pažljivo ophoditi. Naplata sudskih taksi jeste po svojoj prirodi naplata cene izvršenih usluga. "Preciznije, taksa je cijena za uslugu koju obveznik plaća, tražeći od određenog državnog organa (sudskog, upravnog, carinskog, konzularnog i dr.) da za njega obavi određenu radnju (npr. izda uvjerenje, sudski ovjeri prepis nekog dokumenta, donese sudsku odluku, sprovede neku radnju u postupku raspravljanja zaostavštine i dr.)."¹⁵ Takođe, i javnim izvršiteljima je u interesu da se postupak naplate uspešno okonča, ali nije realno od njih očekivati da u istom postupku budu i poverilac i javni izvršitelj jer ne postoji zvaničan protok informacija između donosioca odluka u naplati neporeskih javnih prihoda i sprovoditelja postupka. Uključivanje državnog pravobranilaštva, ili posebne službe, moglo bi da dovede do inicijative za izmenu propisa i sprečavanju zloupotrebe sistema kako bi se došlo do besplatne sudske zaštite. Sudska zaštita je garantovana svim građanima, a oslobađanje od plaćanja takse moguće je isključivo u skladu sa zakonom. Korišćenje nesavršenosti sistema nikako ne treba zloupotrebiti, a opet ukoliko se to i dogodi, država mora da ima rešenje i za takve slučajeve.

I povrh manjkavosti koje su se pokazale u praksi, sistem treba da omogući da naplata javnih prihoda bude predvidiva, odnosno da se sa izvesnom dozom sigurnosti može predvideti količina, odnosno procenat naplate javnih prihoda.

Procenat naplate može se gledati u odnosu na ukupan iznos očekivanih prihoda, ali i analitički kroz naplatu takse za izdavanje opomene, naplatu osnovne i naplatu kaznene takse.

Kada bi bilo moguće zanemariti trenutno zakonsko rešenje: da sudovi nemaju obavezu plaćanja predujma javnim izvršiteljima u postupku naplate sudskih taksi kao neporeskih javnih prihoda, postupak naplate bi se mogao posmatrati kroz prizmu troškova, odnosno pre samog odlučivanja o predmetu bilo bi neophodno budžetirati celokupni posao.

---

¹⁵ Vukčević, Ilija; Marković, Milorad; Pravo na pristup sudu i sudske takse: praksa Evropskog suda za ljudska prava i Ustavnog suda Crne Gore, Harmonius, Beograd, 2015. str.280-296, UDK 342.722:347.962.6 ; 347.921.6(497.11), UDK 340.137 ISSN 2334-6566

2.3. Budžetiranje troškova od strane sudova

Ideja koja se propagira u ovom radu nije nova. Ona je na ekonomskom tržištu nezaobilazna i podrazumeva da se nešto mora dati da bi se očekivalo. Teško je ekonomski opravdati velika očekivanja ukoliko nisu prethodila investiciona ulaganja.

Stoga se ne može bezrezervno opravdavati stav zakonodavca da država ne treba javnim izvršiteljima da plaća predujam za sprovođenje izvršenja naplate sudskih taksi. Takav stav, kako je objašnjeno u delu 3.2. ovog rada, dovodi do svojevrsnog zasićenja, i u trenutku nastanka troška koji se ne može direktno pripisati radu javnog izvršitelja već radu nekih trećih, postupak gubi svoj smisao jer se ne može ići dalje u postupak ukoliko neko ne snosi te troškove.

Problem budžetiranja nije samo problem obezbeđivanja novca, već i problem poveravanja ovlašćenja nekom licu, državnom pravobranilaštvu na primer, da odlučuje o trošenju tog novca.

Ukoliko bi javni izvršitelj u vođenju postupka po službenoj dužnosti, dakle bez učešća poverioca, naložio uplatu određenog iznosa na ime rada trećih lica, državni pravobranilac bi trebalo da sagledava celishodnost takvog zahteva i odlučuje o odobravanju takvog troška (u iščekivanju većeg dobitka).

Zakonodavac, iako formalno tako nije napisao, upravo smatra da takve situacije ne mogu nastati, odnosno da nikako ne mogu biti opravdane jer nijednom svojom odredbom nije razradio mogućnost nastavka postupka i u situacijama kada je neophodno finansiranje.

Usled zabrinutosti da bi dalji rigidan stav države po pitanju finansiranja troškova mogao biti zloupotrebljen, sugerise se budžetiranje troškova od strane sudova i nužna izmena propisa koja bi takav sistem podržala.

Pre svega neophodno je jasnije definisati pojam sprovođenja postupka po službenoj dužnosti i detaljnije definisati prava i obaveze svih aktera. Zatim, nužno je propisati da u određenim okolnostima organ ili telo zastupa interese države u cilju veće naplate javnih prihoda. I treće, važno je da država obezbedi sredstva koja bi uložila u dodatnu naplatu svojih prihoda. Obezbeđenje sredstava se može opet prevaliti na posao naplate javnih neporeskih prihoda i to izdvajanjem određenog procenta za te namene, a sve sa ciljem približavanju graničnoj vrednosti naplate koja bi se mogla smatrati optimalnom.

3. Zaključak

Nastala praksa naplate sudskih taksi kao neporeskih javnih prihoda daje mnogo bolje rezultate u odnosu na sistem naplate preko državne uprave.

Ipak, usled specifičnih zakonskih rešenja, javljaju se procesno-pravne i tehničke nedoumice koje potencijalno mogu predstavljati opasnost za uvećanje naplate i za projektovanje visine priliva ostvarenih prinudnom naplatom.

Da bi sistem nastavio trend ubrzanog razvoja neophodno je promeniti propise u cilju: 1) definisanja izvršnog postupka po službenoj dužnosti sa jasno određenim ili odredivim akterima (strankama), njihovim pravima i obavezama; 2) uvođenja instituta budžetiranja troškova izvršnog postupka koji bi podrazumevao kontrolisano ulaganje države u proces naplate sudskih taksi kao javnih prihoda i 3) davanja ovlašćenja državnom pravobranilaštvu ili drugom organu da upravlja troškovima izvršnog postupka, odnosno ceni njihovu neophodnost u cilju veće naplate.

Literatura

- 1) Dašić, Boban; Trklja, Radmila; Trklja, Milan; Budžet Republike Srbije – pregled prihoda i rashoda; Ekonomski signali: poslovni magazin, vol. 10, br. 2, 2015, str.43-55, UDK: 336.14/.153(497.11)"2005/2014" ISSN: 1452-4457.
- 2) Petrović, Zdravko; Stošić, Slobodan; O osnovnim načelima izvršnog postupka, Pravo i privreda, br.1-3, 2016, str.27-40, ISSN 0354-3501, UDK: 347.7.
- 3) Rašević, Živorad; Pravni zapisi, Pravni fakultet Univerziteta Union, Beograd, br.1, 2012, str.177-197, UDK: 347.964.1(497.11), ISSN: 2217-2815.
- 4) Vukčević, Ilija; Marković, Milorad; Pravo na pristup sudu i sudske takse: praksa Evropskog suda za ljudska prava i Ustavnog suda Crne Gore, Harmonius, Beograd, 2015. str.280-296, UDK 342.722:347.962.6 ; 347.921.6(497.11), UDK 340.137 ISSN 2334-6566.

FORCED COLLECTION OF NON-TAX REVENUE PUBLIC - EXAMPL OF COURT FEES

PhD Zarko Dimitrijevic

Abstract:

Amendments to the Law on Court Fees Preconditions for efficient collection of payment for service provided by the States in the courts. Payment is carried out in the process of execution one-sided proceedings according ex officio. Naplaja nont-tay revenue is a serious business that the state is entrusted to bailiffs and they now effectively correspond to fiduciary duties. However, the practice was in response to procedural and technical concerns regarding the implementation of enforced collection notifying the possibilities for abuse of the system by unscrupulous citizens, and in this sense necessary amend regulations so that the efficiency was maximized.

Keywords: court fees, forced payment, public revenues.